

Passion och protest. Den svarte danskonstnären Claude Marchants liv och verk

Af Astrid von Rosen & Bo Westerholm.
Makadam Förlag. Göteborg: 2024

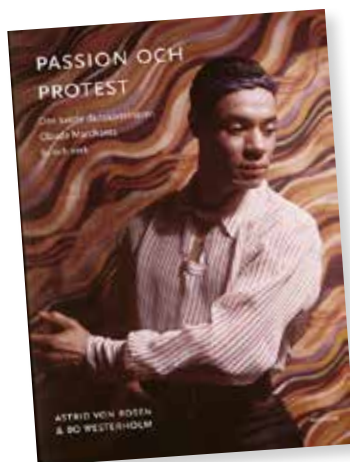
Anmeldelse af Karen Vedel

Jazzballet nød fra starten af 1960'erne stor popularitet i bl.a. Danmark, Norge og Sverige, hvor en række, fortrinsvis amerikanske, dansekonstnere etablerede sig som undervisere. Ad den vej kom de til at præge den lokalt forankrede kropskultur med dans, der havde globale rødder. Én sag er imidlertid genrens popularitet, en anden er, at jazzdans som scenekunstnerisk genre typisk rangerede lavere end hhv ballet og moderne dans og derfor længe fik mindre – om overhovedet nogen – opmærksomhed i historieskrivningen. Uagtet bogen, som anmeldes her, må betragtes som populærvidenskabelig, udgør den et væsentligt bidrag til igangværende bestræbelser på at rette op på denne skævhed.

På forsiden af *Passion och protest. Den svarte danskonstnären Claude Marchants liv och verk* ses en alvorlig ung person fotograferet fra taljen op mod en baggrund af et gyldenbrunt bølgende mønster. Han er elegant, klædt i løstsiddende skjorte uden flip og står med et let bortvendt, sænket blik, der undgår kameraets øje. Fotografiet er ét blandt mange af danseren Claude Marchant taget af forfatteren og fotografen Carl van Vechten (1880-1964), som i tillæg til sit mangeårige samarbejde med Gertrude Stein og andre af datidens forfattere havde tætte forbindelser til The Harlem Renaissance, hvis medlemmer han også portrætterede.

Som titlen afslører, er der tale om en bog, som på én og samme tid er drevet af kærlighed til, eller endda passion for dansen, personificeret ved hovedpersonen Claude Marchant – og af ønsket om at skrive svensk dansehistorie fra et mere inkluderende perspektiv. Protesten ligger, ifølge forfatterne, i bogens ambition om ikke blot at genbesøge men også genskrive den dansehistoriske kanon.

Forfatterne er tidligere danser, nu dansehistoriker og professor i kritiske kulturarvsstudier ved Göteborgs Universitet Astrid von Rosen og tidligere danser og

koreograf, sidenhen lærer og rektor ved Balletakademien i Göteborg Bo Westerholm. Privatarkivet, som udgør bogens empiriske afsæt, tilhører Westerholm, som var Claude Marchants livspartner de sidste 34 år, indtil han gik bort i 2004. De store mængder af tidligere u-udforskede kilder, heriblandt fotografier og tekster skrevet af Claude Marchant selv, er i forarbejdet blevet suppleret med interviews af tidligere elever, som også får stemme i bogen, og af nedslag i databaser indeholdende bl.a. billed- musik- og presse materiale. Endelig har dele af materialet fået krop i workshops, hvor danserne aktiverer arkivalierne. Denne tilgang har tidligere været anvendt af Astrid von Rosen i hendes forskningsarbejde med lokalt forankrede dansearkiver.

Von Rosen angives som pennefører og tekstens 'jeg', men herudover bliver den mere præcise karakter af medforfatterskabet aldrig 100% eksplicit. Det gør til gengæld intentionerne om at hylde mennesket og kunstneren Claude Marchant og at fremskrive et 'branchestudie' af dansen i Göteborg fra midt 1960'erne og frem.

Bogen er bygget op over tre kronologisk fremadskridende dele: Til første del, 'Claude's internationella historia', hører fortællingen om dansekonstneren Claude Marchant, som blev født i South Carolina i 1919 (el. 1920) og voksede op i staten New York under kaotiske familieforhold. Den vågnende passion for dans og mødet med en række dygtige dansekonstnere i en ung alder tilførte retning i hans liv. Blandt lærerne nævnes Lester Horton, Martha Graham og José Limón.

Størst indflydelse fik imidlertid den fremtrædende koreograf og antropolog Katherine Dunham, i hvis dansekompani han optrådte fra 1940-1945, bl.a. i store Broadway-musicals som *Cabin in the Sky* og i film som bl.a. *Stormy Weather*. Dunhams koreografier bar præg af hendes feltstudier i afro-amerikanske og afro-caribiske danseformer, som på den vis blev del af datidens amerikanske populærkultur og også kom til at udgøre et fundament i Marchants tilgang til dans og koreografi.

Det racesegregerede USA i koldkrigsårene skitseres som bagtæppe for fremskrivningen af Marchant som skabende kunstner med en bevidsthed om dansens aktivistiske potentiale i kampen for social retfærdighed. I 1950'erne fulgte en periode på syv år med eget kompani, som ud over optrædener i USA turnerede i Sydamerika, Europa og i Mellemøsten. Med et repertoire, der trak på danse med afrikanske, kubanske, puerto-ricanske og brasilianske rødder, forstår læseren at Marchants koreografier bar præg af indflydelsen fra Dunham. De følgende ti-femten år som freelance i udlandet var mærket af stor omskiftelighed og det skinner igennem, at tilværelsen har været slidsom. Ikke alene optrådte Marchant som danser og koreograf i skiftende etableringer, han optrådte til tider også som skuespiller i film-produktioner og som sanger på pladeindspilninger, der blev til i samarbejde med jazzmusikere, bl.a. Dizzy Gillespie, Duke Ellington og Dennis Wiley.

Efter godt ti år i Italien, kom Marchant til Sverige – og her starter bogens anden del med overskriften 'Claude i Sverige'. Ankomsten i 1967 sker efter invitation af Lia Schubert, den daværende leder af Balletakademien i Stockholm, hvor fremtrædende jazzdansere som Walter Nicks og Talley Beatty allerede udgjorde en vigtig del af lærerstaben. Nu blev der åbnet en tilsvarende institution i Göteborg, hvor Marchant fik ansvar for kursusvirksomheden, som blandede danseteknisk undervisning med en stærk tro på dansens sociale kraft – og ifølge forfatterne lagde sig tæt op ad den uddannelse, han selv havde fået hos Katherine Dunham. Posten som hovedlærer og kunstnerisk leder varetog han frem til 1984.

Marchant skabte hurtigt en dansegruppe, som blev koblet til virksomheden på Balletakademien og på den vis skubbede til en professionalisering af de mest seriøse elever. Aktivitetsniveauet var højt med optrædener, opsøgende forestillinger og en årligt

tilbagevendende opvisning alt sammen koreograferet af Marchant. De store drømme for såvel skolen såvel som gruppen fremgår desuden af ansøgninger til bl.a. Göteborgs kommune, som indgår i bogens empiriske grundlag. Bogen citerer en opgørelse, som viser, at Balletakademien i 1976 havde to store dansestudier med 5 tilknyttede danseundervisere og undervisning 6 dage om ugen. På daværende tidspunkt bestod Marchant Dance Theatre, som ifølge et interview var kendetegnet ved stor kropsdiversitet, af 15 dansere. Nogle af danserne var professionelle, og andre var amatører. At Marchant valgte at blive i Göteborg tilskrives ikke mindst kærlighedsrelationen til Bo Westerholm, som i bogen har fået sit eget underkapitel. De interviews, forfatterne har foretaget, viser desuden, at der opstod en form for familieskabsfølelse omkring skolen, blev næret af Marchants omsorg for sine elever, som oplevede at blive både 'mød' og udfordret i undervisningen. Til fremskrivningen af branchehistorien hører, at dansefeltet i Göteborg under den tid, Marchant stod i spidsen for Balletakademien, voksede med etablering af nye uddannelser og nye dansegrupper, hvoraf adskillige påviseligt havde direkte forbindelse til hans undervisning.

I bogens tredje del med titlen 'Historia och framtid', fuldbyrdes bogens løbende situering af dansekunstneren Claude Marchant i et større danseschistorisk felt. Det sker med fortællingen om hans virke og anerkendelse i USA mod karrierens afslutning.

Den kronologisk fremadskridende biografi er skrevet i et letlæst sprog. Det er evident, at der ligger et grundigt forskningsarbejde forud for udgivelsen og af indledningen fremgår det da også, at von Rosen i årene 2021-23 har publiceret tre fagfællebedømte artikler på baggrund af arbejdet med arkivet. I bogens tilrettelæggelse er det konventionelle akademiske format med henvisning til faglitteratur i fodnoter imidlertid blevet fravalgt til fordel for en indskrivning af kilderne i selve brødteksten. Teksten er desuden spækket med navne på familiemedlemmer og personlige venner foruden koreografer, musikere og dansekritikere. Nogle bliver mere indgående præsenteret, mens andre introduceres mere sparsomt. Endelig medvirker bogens illustrationer, her iblandt fotos fra forestillinger, undervisning og prøver i dansestudiet – samt af programforsider og plakater fra begivenheder, som omtales i teksten – til at sætte billeder på indholdet.

Bogen nærer behovet for at vide mere om dansekunstens vilkår og betydning fra perspektiver, der – sådan som det er tilfældet her – er forskudt væk fra dansehistoriens privilegering af fortællingen om hvide kunstnere. Hvis jeg skal pege på noget, jeg kunne ønske mig uddybet, ville det være en mere indgående analyse af dansetekniske underlag for Marchants undervisning. Ligeledes ville et eller to detaljerede nedslag i de koreografiske værker have bibragt yderligere forståelse af forholdet mellem den skabende dimension af Marchants kunstneriske virke og hans samtid.

Her og der reflekterer teksten over de metodiske greb, der ligger til grund for fremstillingen. Det er imidlertid først på bogens sidste sider, at læseren får indtryk af i det arkivteoretiske fundament, som vil være velkendt for læsere af andre af von Rosens publikationer. Her fremhæves begrebet 'radikal empati' (Caswell & Cifor 2016) som afsæt for en tilgang, hvor forskeren engagerer sig fagligt og respektfuldt i andres erfaringer – samtidig med en anerkendelse af de grundlæggende forskelle, som gør sig gældende i kraft af det historiske tidspunkt og de gældende livsvilkår. Ligeledes gengives von Rosens bud på et manifest, som skal understøtte ændringen af den kanoniserede fremstilling af dansehistorien. Med tydelig inspiration fra den svenske arbejderhistoriker Sven Lindqvists bog *Gräv där du står* (1978) lyder opfordringen: "Fortsätt

gräva, fortsätt omvandla känslor til substantiella data, och fortsätt göra resultaten offentligt tillgängliga." (162) Dertil stilles tre uddybende forslag om at "1) arbeta utanför de stora institutionerna och söka samarbeta med dem, 2) visa omsorg om fragment och osorterat material i privatarkiv och 3) bejaka att levande kroppar är arkiv i danshistoriens tjänst." (163) Helt i tråd med manifestets målsætning om offentliggørelse fremgår det desuden, at forskningsprojektets data nu er indlemmet i den digitale kortlægning af uafhængig scenekunst i Göteborg 1995-2000 i databasen *Ekspansion och mångfald*, som kan tilgås elektronisk via Center for kritiske kulturarvsstudier ved Göteborg Universitet (<https://expansion.dh.gu.se>).

I kraft af forfatterens insistens på at tage afsæt i det mikrohistoriske niveau lykkes det at etablere tråde mellem det lokale og det globale. Disse beror ikke mindst på Marchants stærke forankring i et netværk af fortrinsvis afro-amerikanske og afro-caribiske dansekunstnere og musikere, som op gennem 1900-tallet satte præg på scenekunsten i USA såvel som i europæiske storbyer som bl.a. Paris, Rom, Berlin, Stockholm, København – og Göteborg. I forlængelse heraf er bogens store fortjeneste ikke mindst, at den viser vigtigheden af at genbesøge scenedansens historie på en måde, der gør op med strukturelt bestemte blindheder i den eksisterende kanon.